

ISIDORA POPESCU

PORTRETE LEGENDARE
FEMININE
ȘI ALTE SUBIECTE ISTORICE INEDITE

Indice de nume de
Protosinghel Teodosie Paraschiv

Cuprins

Cuvânt introductiv	5
Pledoarie pentru un început de excursie	7
Pelerin pe Muntele Ceahlău	13
Portrete legendare feminine din județul Neamț	39
Sihăstria dintre pământ și cer	65
Salonul literar de la Agapia	85
I.D. Ștefănescu – un ctitor al Agapiei	109
Eliberarea națională a Greciei. Mișcarea eteristă de la 1821	131
Mănăstirea Văratec, vatră de cultură și spiritualitate românească	157
Generalul Hugo Schwab – simbol al demnității naționale	175
HOLODOMOR – recolta durerii	197
Noi argumente în favoarea fiului risipitor (eseu)	217
În pas de drumeție	221
<i>Indice de nume</i>	223

Pledoarie pentru un început de excursie

...întrezăream, în stânga și-n dreapta, prin duiumul verdelui, pe sub brazi, mușchiul moale ca un așternut de perne, ferigile cu miros adormitor, bureții galbeni, ciupercile roșii, mânățărcile cât pâinile. Sfărâmam între dinți acele de brad, ca să le strâng aroma în cerul gurii. Toate împreună alcătuiau pentru mine negândita, marea întâlnire cu Muntele. Acesta era așadar Muntele, despre care auzisem atâtea și al cărui zvon l-am acceptat ca o țință de dor chiar și în visuri.

Lucian Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*

Sine nu a mers vreodată într-o excursie? – întrebare de bun-simț și nu neapărat retorică. Am trăit cu toții în copilărie o dulce confuzie între real și imaginar. Am pornit-o în viață cu un aer ușor meditativ, căutând adevăratele resorturi ale omului și am fost învățați la vremea aceea să nu trecem cu vederea nici cea mai mică gingășie din natură. Tot respectul pentru tactul pedagogic al profesorilor însoțitori, care, folosindu-se de instantanee pitorești, au declanșat energia lirică a fiecăruia dintre noi. Este minunat să vezi taina ireală a unui crepuscul înaintea nopții, să privești cu ochi iscoditor sălbăticia unui versant împădurit, să auzi cum prin ierburile coapte de vară cosește vântul, să-ți închipui cum departe, în codri, luna crește fără tulpină! Ce-am mai putea să-i învățăm noi, dascălii de azi, pe elevii bântuiți de flagelul teribilismului? Ce arme să alegem în lupta cu precocitatea stingheritoare a acestei generații pârguite de stres și reformă? Aș zice că trebuie să cultivăm în primul rând o legătură interioară intensă cu spațiul românesc. Să le purtăm de grijă acestor tineri care vorbesc cu mare aplomb despre plecarea în străinătate, despre reușita rapidă în viață.

Este îngrijorător cum unii au la plecare ușurința unor apatrizi. Ne vedem tot mai păgubiți pe an ce trece, iar relativizarea principiilor morale ne trage spre labirintul pierzaniei. Care dintre noi se mai încumetă să dea răspuns la interogații de felul: „Cum să ne protejăm valorile?” „Ce se va întâmpla cu identitatea noastră?” „*Quo vadis* românismul de tranziție?”. Mihai Eminescu spunea: „Poporul român nu va pieri decât atunci când românii vor uita noblețea seminției lor”. Asistăm astăzi la o tendință de a demitiza istoria neamului și de a transforma lucrurile grave în bășcălie, zeflema și bancuri. Este desuet să mai punem în evidență tezaurul nostru național. Bagatelizăm mereu și nu există respect pentru nimeni și pentru nimic. Evităm cu greu conviețuirea cu vulgaritățile și obscenitățile. Pentru elevii noștri, timpul liber poate deveni prieten sau dușman. Cultura de calitate a omenirii rămâne, în acest context, aproape singura investită cu virtuți educative.

Copilul care a fost educat în spiritul literaturii bune al dramei și poeziei și le-a simțit efectul în sufletul său, altfel spus i-au plăcut de-adevăratelea, nu va deveni prea curând dependent de filmele contemporane, de programele de televiziune și de romanele de duzină care distrug sufletul și-l îndepărtează de calea creștină. Copilul care a învățat să vadă frumosul în pictura și sculptura clasică nu va aluneca cu ușurință în perversitatea artei contemporane și nu se va lăsa atras de produsele imunde ale reclamei și pornografiei moderne [...]. Cultura de calitate a omenirii, recepționată cum se cuvine, rafinează și dezvoltă sufletul.¹

Excursia școlară unește în chipul cel mai fascinant toate laturile educației. Persoana aflată într-o relație apropiată cu natura devine o ființă plină de delicatețe și își pune în valoare o gamă bogată a sentimentelor. Întâlnirea cu natura implică pentru român întâlnirea în comuniune cu cei dragi. Natura este întotdeauna

1. Ierom. Serafim Rose (2003), *Pentru o viziune ortodoxă asupra lumii*, Editura Eikon, București, p. 50.

pregătită să ne primească sărbătorește. Natura „dulce și duioasă” oferă prilej de desfătare estetică, odihnă, contemplație. Ea te îndeamnă întotdeauna să-ți înnobilezi viața. Cei care au suflet de artist identifică o tainică frumusețe, neaccesibilă nouă celorlalți, și peisajul în grațioasa-i armonie le apare cuceritor. Cu greu ne-am putea imagina o excursie fără cântec. Se spune că românul s-a născut poet, dar cu siguranță are și veleități de compozitor. Cântecele de drumeție preluate din repertoriul tradițional de vacanță sau compozițiile alcătuite ad-hoc însuflețesc grupul și exprimă starea sufletească a participanților. Unisonul recomandat la cântarea vocală se va imprima grupului sub forma comuniunii de idei, imaginației, acordului deplin în ceea ce ne propunem să facem.

Cântecul este legătura între poporul român și peisajul țării; e exprimarea peisajului românesc reflectat în afecțiune, în inima poporului român. Poporul român, peisajul și cântecul lui, ca legătură între amândouă, ca loc de întâlnire între amândouă, formează un întreg. Prin cântec se revarsă sufletul românesc peste peisajul țării, îl scaldă, îl umple de duioșie, de strălucire, de seninătate și de bucurie, ca și de jalea sufletului românesc. Peisajul se transformă prin sufletul românesc în cântec, încărcat de tot ce simte sufletul românesc în acest peisaj.¹

Excursia rămâne o resursă inepuizabilă pentru organizarea și petrecerea timpului liber eficient. Ea poate asigura un tonus afectiv optimist și e un remediu ideal pentru igiena mintală. Excursia creează un spirit de echipă și mijlocește comunicarea interumană civilizată. Nu ne vom opri aici cu piramida motivațională a unei excursii, ci vom încerca să structurăm pe capitole legătura pe care elevii o pot face între istorie, geografie, literatură și artă, dând călătoriei semnificație și împlinire spirituală. Pentru început, am ales ca reper al excursiei Ceahlăul.

1. Dumitru Stăniloae (2001), *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, Editura Elion, București, p. 56.

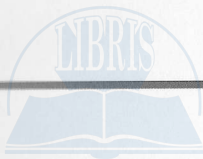
Secvențe din timpul filmărilor

Timofte Geanina, Pleșca Ana, Nichifor Oana-Manuela

Imagine din Centrul de Documentare și Informare

Pelerin pe

Muntele Ceahlău

Ecou

Hălăduiește bătaia unei inimi peste păduri
Purtându-se lin pe răsuflare de rugăciune
În miez de noapte.

*

Cu raze de liniște, luna săgetează candid luminișurile
Și bătaia de inimă o pornește
La ceas de Psaltire
Pe aripile argintate ale porumbiței.

*

Bătrânul se închină
Sprijinind cu priveghi
Căpătâiul lumii adormite în patimă
Și pe nesimțite rugăciunea coboară.

*

Cu inima preschimbată în suspin
Sfârșită colțuroasele împietrituri
Rămășițe mai cad și acum
Smerit așternut sub genunchii plecați
Scrijelindu-i cu semne, când timpul la strajă de noapte
Își trece spre mâine amăgitoare zile.

*

Din ochii scăldați în limpezimi de gând
Se preling ușor duioasele picături
Din care firavii zori vor naște boabe de rouă.

*

Bate inimă veghetoare peste necurăția din noi.
„Doamne Iisuse Hristoase
Miluiește-mă pe mine păcătosul!”

*

Doar ecoul tău se va mai auzi
Și, asemenea vântului mustind de nerăbdare,
Îți vei anina câteva clipe de răgaz
Între plăpândeale mlădițe de brad,
Sfințindu-le rășina.

*

Ridicat neștiut pe treaptă de lumină
Târziu în noapte, bătrânul
S-a plecat sub arsură de umilință
Jertfindu-se până la istovirea de sine.

Prof. Monahia Isidora Popescu

Poezie dedicată pustnicilor necunoscuți
de pe muntele Ceahlău, după excursia făcută
cu elevele seminariste

Geograful – călăuză pe muntele Ceahlău

*Dacă îl scoli pe cineva ca să-i arăți un fir de iarbă înrourat,
acea ființă trebuie să-ți fie recunoscătoare.*

Marin Preda

Reușita unei excursii implică parcurgerea a trei etape importante: pregătirea, desfășurarea și valorificarea excursiei. Mai există și alte dimensiuni care trebuie luate în calcul. O ieșire în natură organizată de către școală dezvoltă spiritul de echipă, participativ, al elevilor și le trezește interesul, generând o atitudine pozitivă față de mediul înconjurător. Combate de asemenea cu succes sedentarismul și pierderea nesfârșitelor ore în fața calculatorului sau televizorului. Elevii vor învăța să utilizeze informațiile cartografice, să exprime în termeni specifici disciplinei o realitate observată direct, să identifice corect pe teren localizarea unor fenomene. Vă propunem în continuare câteva repere geografice care vor constitui cu siguranță punctele de atracție ale unei excursii organizate pe muntele Ceahlău. Le veți găsi și dumneavoastră cu ușurință, stimați profesori, și vă veți ajuta elevii să-și dezvolte abilități specifice de orientare, cooperare și solidaritate.

Într-o dimineață răcoroasă de mai, un grup de elevi și profesori plecăm cu autocarul spre necunoscut, convinși că ziua bună se cunoaște de dimineață. De mult am plănuit această excursie, dorind să urcăm pe muntele sfânt al românilor în căutarea unor locuri tainice. Ne începem călătoria cu o rugăciune și apoi drumul până la poalele Ceahlăului este presărat cu cântece vesele, buna dispoziție făcându-și simțită prezența. Ajungem la Durău odată cu răsăritul soarelui și muntele ne pare a fi învăluit într-o aură misterioasă.

Cei dintâi care au deschis o potecă bună de urcat pe Ceahlău, prin Durău, au fost cnejii Cantacuzini, vechi proprietari ai Hangului (în jurul anului 1860). O informație interesantă despre ei o găsim la Alecu Russo: „Prințul Cantacuzino e un fel de zeu tutelar al Ceahlăului. Cuvântul «cneaz» e rostit ca ceva sfânt dintr-un capăt la celălalt al muntelui”¹. Schitul Durău are o poziție extrem de pitorească, fiind așezat sub streășina Ceahlăului: „Cea dintâi așezare călugărească a Durăului, după tradiție, ar fi ctitoria călugăriței Mariana, fiică de voievod moldovean”². În *Patericul românesc* scris de Pr. Ioanichie Bălan se precizează următoarele: „Schimonahia Melania de la Durău a trăit în secolul al XVII-lea, din botez se numea Mariana, era fiica unui demnitar din Iași. Plecată pe ascuns de acasă ca slujitoare, ajunge la Ceahlău, întemeiază un schit și bisericuța cu hramul «Buna Vestire». După moartea ei, sihăstria Melaniei se numește schitul Durău”³.

De la schitul Durău, pe un traseu, intrăm în pădure, luându-ne ca punct de reper vârful pleșuv. Sus, Ceahlăul pozează regal, dezvelindu-și semeț creștetul. Are o frumusețe cerească. Începem ascensiunea. Urcăm aproape solemn, ca într-un ritual străvechi, și în fața ochilor noștri, muntele își descoperă frumoasa sălbăticie. Masivul Ceahlău este cel mai impunător de pe cuprinsul județului Neamț și, datorită poziției sale dominante, și din întregul lanț al Carpaților Orientali. El formează o unitate geografică bine reliefată, distinctă, despărțită de lanțurile muntoase înconjurătoare prin văile Bistricioarei la Nord, valea Bicazului la Sud, valea Bistriței la Est și văile Bistrei Piticului și Jidanului la Vest. În zona lui centrală se individualizează un platou înalt, lung de aproape șase km și lat de cca. un km, întrerupt de înălțimi izolate

1. Alecu Russo (1928), *Cântarea României*, Editura Garamond, București, p. 63.
2. Dr. Gheorghe Iacomî (1998), *Din trecutul vieții monahale și creștinești în zona Ceahlău*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, p. 85.
3. Protos. Ioanichie Bălan (1990), *Pateric românesc*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, Galați, p. 245.

și încheiat cu o centură de abrupturi neuniforme. Cel mai înalt vârf este considerat Ocolașul Mare, cu 1 907 m, urmat de vârful Toaca, măsurând 1 900 m. Un prim popas îl facem la cascada Duruitoarea, care are o înălțime de peste 30 m și face un zgomot asurzitor. Ne surprinde cu câtă fidelitate se reflectă în apă limpezimea albastră a cerului. Drumul devine din ce în ce mai greu și poteca este străjuită de prăpăstii nepătrunse. Din loc în loc ne stau în cale copaci uriași doborâți de furtună. Pe măsură ce urcăm, pereții de stâncă sunt impresionant de abrupti și admirăm îndrăzneala unor brăduți închirciți, care s-au încumetat să crească în crăpăturile masivului de piatră. Aerul devine tot mai rece și pe alocuri mai zărim pete de zăpadă. Vegetația se reduce acum doar la câteva pâlcuri de jnepeni. Facem aici precizarea că Parcul Național Ceahlău acoperă o suprafață de peste 7 742,5 ha. Există trei regiuni. Prima este cea a foioaselor, în special a fagului, care se ridică până la 650 m altitudine. Urmează regiunea subalpină sau montană superioară, caracterizată prin păduri de molid. Ele îmbracă versanții Ceahlăului până la 1 500 m altitudine. De la 1 500 m începe vegetația alpină, foarte asemănătoare cu cea arctică. Este formată din jnepeni și ienuperi pitici, afine și pășuni alpine. Jneapănul (*Pinus Montana*) joacă un rol foarte important în fixarea zăpezilor pe povârnișurile Ceahlăului, reducându-se astfel pericolul avalanșelor. Flora este dispusă etajat și printre speciile rar întâlnite (peste 1 100 specii de flori și 90 specii de păsări și animale) aici se pot aminti lăricile din „Polița cu crini”, floarea de colț, gruparea de jnepeni de pe platoul superior, gențiana, sângele voinicului, papucul doamnei, capra neagră, râsul etc. În drumul nostru, ne oprim cu toții într-un loc unde, la prima vedere, cărarea pare inaccesibilă. În față, la stânga, un perete de stâncă își înalță vârful neumblat într-o singurătate unde probabil doar vulturii mai pot ajunge. Sub el se deschide o prăpastie înfiorătoare și noi, pentru a trece, trebuie să pășim pe o muchie de stâncă îngustă și umedă ce se profilează în perete. Chiar dacă ne ținem

de frânghia ajutătoare prinsă în rocă, ne trebuie o doză destul de mare de curaj. Depăşim cu emoţie obstacolul şi, după ce străbatem câteva poieniţe, ajungem în sfârşit pe creştetul muntelui. Aici, bisericuţa cu hramul „Schimbarea la Faţă” este o prezenţă discretă ce sfinţeşte totul în jur. Recent, s-a construit şi o casă pentru monahi şi pelerini denumită Panaghia. De sus, priveliştea este încântătoare şi doar câteva pâcle mişcătoare învăluie maiestruoasa îngrămădire de stânci ale Ceahlăului. La schit, suntem întâmpinaţi cu mare ospitalitate de un călugăr modest, despre care aflăm că şi în tinereţe a fost tot om al muntelui, slujindu-l ca salvamontist în Făgăraş. Bisericuţa ni se dezvăluie ca o oază de linişte. Ridicată la loc cu lumină, pare a fi degetul lui Dumnezeu care arată spre cer, lumii trecătoare, „gătiţi calea Domnului, drept faceţi cărările Lui”. Coborâm de pe munte pe un alt traseu, probabil paralel, care pare a fi mai accesibil. Admirăm şi noi relieful conglomeratic, unul dintre principalele obiective de atracţie a turiştilor. Printre cele mai spectaculoase forme se numără Panaghia, Toaca, Căciula Dorobanţului, Piatra cu Apă, Detunatele, Dochia, Clăile lui Miron, Furculiţa. Nu ne încumetăm să urcăm cele 365 de scări de pe Toaca, ci doar o privim de jos cu un sentiment de reculegere. Ne întoarcem în Durău pe o potecă bătută de neştiuţi pelerini şi duhul pădurii ne învăluie cu miros de muşchi reavăn. Trebuie ştiut însă că la intrarea în Parcul Naţional, pe această parte a versantului se percepe o taxă „în scopul asigurării creării unor zone de conservare şi ocrotire a genofondului vegetal şi animal existent, precum şi a unui cadru adecvat efectuării de cercetări şi vizite ştiinţifice”. Direcţia de Administrare a Parcului Naţional include şi Serviciul Salvamont. Nu încheiem incursiunea noastră geografică pe Ceahlău înainte de a face menţiunea că în acest masiv funcţionează trei cabane: Izvorul Muntelui, Dochia şi Fântânele. La acestea se adaugă un complex hotelier (staţiunea Durău) şi numeroase pensiuni. Pe cuprinsul rezervaţiei sunt aprobate, amenajate şi marcate şapte trasee turistice care traversează întreaga

arie protejată. Seara, ajunși din nou la Mănăstirea Durău, prelungim în nopți bucuria zilei printr-un foc de tabără. Strânși în jurul acestui rug, ne gândim la conotațiile mistice pe care i le-ar putea oferi muntele sacru din apropiere. Probabil, dacă am fi trăit în alte vremuri, pustnicii din firidele tănuite ne-ar fi privit cu îngăduință. Avem convingerea că excursia a cultivat în suflătele copiilor atitudini responsabile și implicare în protejarea mediului. Admirând frumosul din natură, prețuindu-l, l-au îmbinat cu exigența față de propria persoană. Nu ne rămâne decât să încurajăm participarea lor la miniproiecte ecologice și deprinderea de a ocroti patrimoniul cultural național.

Despre Ceahlău în lumea literaților

*Priveam fără de țință-n sus
Depart-e-n zări albastre dus,
Într-o sălbatică splendoare
Un uriaș cu fruntea-n soare,
Vedeam Ceahlăul la apus,
De pază țării noastre pus.*

George Coșbuc – *Vara*

Am văzut cum energia infinită a naturii se risipește generos în diversitatea ei de forme, culori și nuanțe, prezentându-ne în fiecare an un exuberant spectacol. O infinită diversitate în care deslușim armonie intimă, ordine și echilibru. Chiar accidentalul care rupe simetriile și ritmul ne poate emoționa, dându-ne senzația de frumos și încântare. O descriere a naturii, oricât de meșteșugită ar fi, nu este o imagine vie, ci va rămâne în lumea esteticului. La rândul ei, natura, pentru a căpăta semnificație și preț, are nevoie de interpretarea sensibilității umane. În concluzie, omul este